

BLIFE

КУЛТУРАТА Е НИВОТО НИ НА ЕМПАТИЯ

ИНТЕРВЮ **ГЕРГАНА ДИМИТРОВА**
ФОТОГРАФ **ТОНИ ТОНЧЕВ**

Отдавна сме на тежка диета за „духовната
храна“, казва маестро **Найден Тодоров**

Найден Тодоров е министър на културата за трети път. Преди това той има дълга история като управляващ различни музикални институции, като в последната – Софийската филхармония, проследихме развитието ѝ от регионален оркестър до такъв, който има значение за световната музикална сцена. Благодарение на Тодоров на наша сцена гостуват световни звезди, и то в зенита на славата си. А зала „България“ събира все повече публика, въпреки че класическата музика е далеч от масово изкуство и се наложи билетите да поскъпнат. В областта на културата рядко има добри мениджъри и когато се появят, привличат всеобщо внимание, често и негативно. Преди година така се случи и с Найден Тодоров – беше обект на злостна кампания. Но днес той все още защитава същите ценности, които пренася и върху територията на цялата страна.

Найден Тодоров, от години се споделя фразата „Страх ме е от културата на министъра“. През годините имахме министър, който беше написал „збогом“, министърка пък беше казала, че любимият ѝ композитор е Златю Бояджиев... Колко важна е културата на министъра?

Разбира се, че културата на министъра е важна. Но има нещо по-важно от нея – да осъзнава, че културата е нужна за изграждането на нацията, и да работи за това. Защото историята познава и хора с висока ерудираност, които живеят в свой собствен свят, убедени, че културата е свойство само на някакъв вид „елит“ и е непотребна за останалата част от обществото. И прокарвайки подобни тези, те всъщност създават условия за постепеното заляняване и на културата, и на нацията.

Колко различна е работата на един диригент, управляващ културна институция и министър на културата? Какви качества са нужни за трите позиции?

В същността си трите позиции имат доста сходни изисквания, различават се методите, обхватът и времевият период.

Диригентът работи за културното преживяване на ограничена група хора (публиката в залата) в рамките на няколко часа и неговият инструмент е оркестърът. Сложното е, че този инструмент е съставен от десетки личности, всеки със своя личен опит, изграден характер и персонални умения. И тези хора трябва да

завучат в хармония, следващи една-единствена идея, която често се различава от собствените им представи. Управляващият културна институция трябва да има изградена дългосрочна стратегия, обхващаща няколко години, за предлагането на културни преживявания за дадена общност, стараяйки се едновременно да запази интереса им и в същото време незабележимо да ги насочва към някакво емпатично развитие. И ако това не е достатъчно, той трябва да се грижи и за още две неща – за хората, които са реалните създатели на културното преживяване – артистите, както и за имиджа на общността, представяйки я чрез съответния културен институт пред света.

Министърът на културата е човекът, който трябва да има ясна представа за културното ниво на цялата нация и да изгради стратегия, която да насочва развитието на нацията в културно отношение. И в определен смисъл неговата задача е най-неблагоприятна. Защото, докато диригентът оперира с времеви период от няколко часа, а културният мениджър – няколко години, то министърът на културата следва да задава посоката за следващите няколко поколения. И фактически той няма да бъде свидетел на успеха или провала на своята стратегия, и което може да бъде съвсем демотивиращо – няма как да знае дали следващият министър няма да направи обратен завой поради различна концепция или поради отсъствие въобще на такава. Инструментите на културния министър са три – всички живи изкуства, културното наследство и международната дипломация. И следва основният въпрос – какво всъщност е културата. Отговорът е изключително елементарен – това е начи-

Докато диригентът оперира с времеви период от няколко часа, а културният мениджър – няколко години, то министърът на културата следва да задава посоката за следващите няколко поколения.

нът на комуникация между хората и начинът, по който гледаме на света около нас и реагираме на случващото се в него. Казано по един опростен начин – културата е нивото ни на емпатия.

Откакто сте министър на културата, сме Ви виждали на археологически разкопки, на изложби, на концерти, разбира се, но и извън тази длъжност е известно, че четете много книги. Колко от тези места успявате да си позволите да посещавате, когато не сте министър?

О, принципно си позволявам много повече, когато не съм министър, но тогава това, по разбираеми причини, не е толкова видимо.

Какво се наложи да научите през предишния си мандат и колко по-различно беше този път?

Хората около мен в двата мандата бяха много различни, което прави двата периода доста несъпоставими. Разбира се, аз имах лукса още при първото ми встъпване в длъжност да съм предварително добре запознат със структурите на министерството и с немалко хора от личния състав. Признавам, и двата пъти имах задачи, които си бях поставил предварително и имах щастието да успея да ги изпълня. Може би разликата е, че първия път се интересувах какво следва да се направи, за да се случат нещата по определен начин през следващите няколко години, докато сега ме интересуваше повече въпросът какво трябва да се промени, за да се насочи в определена посока на развитие следващото поколение. Общо взето – въпроси, които нямат място в работата на един служебен министър. Но съм вече на възраст, в която най-трудното е да промениш себе си, поради което дори и не се опитвам и просто работя по начина, който е част от самия мен.

В ситуация на криза културата е първото, в което се съкращават разходи. Политическата криза, в която сме от известно време, е по-различна. Как тя се отразява на културата и налага ли се да спестяваме „духовна храна“?

Ние отдавна сме в режим на тежка диета, що се касае до „духовната храна“, и това се вижда навсякъде около нас. Мнозина са чували за легендарния отговор на Чърчил на идеята да се пренасочат средствата от културата за нуждите на отбраната: „Ако нямаме култура, тогава какво въобще защитаваме?“.

Да, средствата за култура определено не са достатъчни. Но проблемът е по-тежък от това – в момента ние въобще не осъзнаваме какво представлява културата и защо въобще ни е нужна. И големият проблем за мен е, че технологичното развитие на човечеството към момента многократно е изпреварило културното ни такова и в резултат на това в момента ние повтаряме почти дословно старите ни цивилизационни грешки, единствено имаме много по-ефикасни средства за тяхното извършване.

Полезна ли е работата Ви като министър за Вас като директор на Софийската филхармония?

Аз се старая да не смесвам двете неща. Като министър полагам усилия да съм в помощ на културните институции у нас, един от които е и Софийската филхармония. В случая по-скоро познанията, които натрупах за човешката същност през последната ми година в Софийската филхармония, ми помагат да имам по-широк поглед върху проблемите в културния сектор у нас.

Едно министерство и всички институции, които го придружават, по-трудно ли се управляват от един оркестър?

Не. Ролята е друга, задачите са други, инструментите, които имам на разположение, са различни. Вероятно е по-изморително чисто физически заради сериозното натоварване. Но колкото и странно да звучи, в определен смисъл в министерството ми е значително по-лесно, вероятно защото повечето от проблемите са от доста по-рационално естество.

А семейството? Ще стане ли дъщеря Ви музикантка? Важна ли е приемствеността в артистичните семейства като Вашето?

Не. Преди години съпругата ми бе доста категорична по въпроса, а и аргументите ѝ бяха доста убедителни. Изкуството, поне в случаите, в които на територията му не са попаднали на случаен принцип грешните хора, е свързано с много силно емоционално раздаване и в случаите, когато липсва обратна връзка – изхабяване. Никой не иска това за детето си. Освен това няма как да управляваш институции и големи процеси, без това неминуемо да доведе до създаването и на лични врагове – дори не е нужно да си направил нещо лошо, достатъчно е да са поискали нещо от теб, което да не са получили. А да работи дъщеря ми в моята сфера, означава да получи в наследство и отношението на хората, които имат негативно отношение към мен. Няма нужда, благодаря.

Често творците проявяват талант и в други изкуства. Казвали сте, че пишете, в какъв жанр са интересите Ви?

Аз съм почитател на фантастиката и съответно разказите ми са в тази посока. Просто никога не съм бил почитател на ограниченията, а във фантастичния жанр лимитите са там, където е лимитът на собственото ни въображение. И още нещо – фантастиката ни дава възможност да изграждаме на хартия мечтаното от нас бъдеще. А мечтите, поне според мен, са затова, за да бъдат превръщани в реалност от онези от нас, които са достатъчно смели. Погледнете творчеството на един от най-големите фантасти в историята – Жул Верн. И след това ми отговорете, от днешна гледна точка, какъв процент от неговите книги са фантастика? ▣

НАЙДЕН ТОДОРОВ е роден през 1974 г. в Пловдив. Завършва с отличие музикалното училище „Добрин Петков“ в Пловдив и следва оркестрово дирижиране в легендарния клас на проф. Урош Лайовиц, хорово дирижиране при проф. Гюнтер Тойринг и оперно дирижиране при проф. Конрад Лайтнер в Университета за музикално и сценично изкуство във Виена.

През 1996 г. специализира при диригента на Израелската филхармония Менди Родан. През 1998 г. е избран между повече от 150 кандидати за постоянен диригент на Северноизраелския симфоничен оркестър.

През 2000 г. става музикален директор на Пловдивската опера и филхармония, през 2003 – 2005 г. е художествен ръководител на Оперно-филхармоничното дружество в Бургас. През 2005 – 2017 е директор на Русенската опера. През 2013 г. се дипломира като мениджър в областта на културата в Нов български университет.

От 2017 г. е директор на Софийската филхармония, с която гостува на някои от най-престижните сцени в Европа – зала „Бозар“ – Брюксел, „Концертхаус“ и „Музикферайн“ – Виена, голямата зала на Берлинската филхармония, „Лидерхале“ – Щутгарт, и др. Носител е на множество награди у нас и в чужбина, сред които и престижната италианска Aquila d'Oro. Служебен министър на културата (февруари – юни 2023, април – август 2024, август 2024 -).